

МИЛОШ НИКОЛИЋ

ОСАМНАЕСТ МАЧАКА И ЛИМАР ХЕРМАН БРУМ

„Чиниши њусно јесће њусно, али је и снимање, фототографисање или поспатирање чињења њусној само нешто мало мање њусно. О томе говори овај намерно камерни комад, који се, иакође намерно, полако развија, да би њусно моило лакше да се поднесе.“

Милош Николић

Милош Николић

Осамнаест̄ мачака и лимар Херман Брум

Режија: **ИВАН ЦЕРОВИЋ**

Драматург: Божидар Кнежевић

Сценограф: Жељко Пишкорић

Костим: Станислава Јамушаков

Кореографија: Александра Пејић

Играју:

Херман Брум: **НЕБОЈША САВИЋ**

Герхард Кесел: **ЉУБИША МИЛИШИЋ**

Ева Шулц: **САЊА МИКИТИШИН**

Инспицијент: Снежана Радованов

Суфлер: Снежана Ковачевић

Мајстор светла: Тихомир Бороја

Мајстор тона: Душан Јовановић

Видео-бим: Ћорђе Верначки / Срђан Миловановић

Асистент костимографа: Нада Даниловац

Премијера: 23. април 2021, Камерна сцена

Представа траје 75 минута.

Декор, костими и остала сценска опрема израђени су у радионицама СНП-а.

Додатак уз драму *Осамнаест* мачака и лимар *Херман Брум*

Херман Брум је заиста постојао. Лимар, фолксдојчер из Панчева. Сам се пријавио да 22. априла 1941, на панчевачком православном гробљу, својеручно обеси осамнаест својих суграђана, док су се његови други суграђани, већином Немци, који су присуствовали вешању, смејали. Нестао је као припадник Принц Еуген дивизије негде у Босни. За потребе ове назови-комедије оживео је после више деценија.

Герхард Кесел, филмски сниматељ, не постоји. Постојали су фотограф Вермахта, Герхард Гронефелд (*Gerhard Gronefeld*) и филмски сниматељ Вермахта, Готфрид Кесел (*Gottfried Kessel*), који су оног истог априлског дана на православном гробљу у Панчеву фотографисали и снимали (овај снимак је још и у колору!) поменутог лимара Хермана Брума у обављању поменутог посла. Нажалост, није прављен тонски запис, па не можемо и да чујемо тај смех око вешала! За тај смех знамо само из сведочења очевидаца. У ову причу нисам могао да уводим обојицу, па сам их спојио, укрштајући име једног и презиме другог у једну личност.

Ева Шулц је измишљена личност, али њен назови-брат, **Јозеф Шулц** (*Josef Schultz*), који се помиње у комедији, стварна је личност, једино је питање да ли је он учинио онај велики гест непристајања, или није. За мене и ову комедију легенда је лепша, која каже да Јозеф Шулц, војник, није хтео да пуца на српске сељаке, поређане за стрељање, радије им се придружио и био стрељан с њима. За потребе овог текста постао је и он војни сниматељ Вермахта. Кога занима, може на интернету да нађе и фотографије и филмски снимак ових дешавања, као и сведочења о тим дешавањима Гронефелда и Кесела, која су снимљена крајем прошлог века.

Милош Николић

Реч писца

Осамнаест̄ мачака и лимар Херман Брум с писцем комада као двадесетим

Да ме неко пита да ли је овај комад комедија или трагедија, не бих знао шта да кажем.

Зато сам га овако крстио: лаки комад о смешном и гнусном.

Трудио сам се да га пристојно скројим, да би од њега могла да се направи пристојна представа. Они који играју ову представу у Српском народном позоришту, несвесни тога, упуштају се у непознату авантуру.

Они који буду гледали ову представу у Српском народном позоришту, такође ће се упустити у непознату авантуру.

На крају ће се питати – једни, тајно: „Шта смо то ми заправо играли“, други, можда и јавно: „Шта смо то заправо гледали?“

Можда ће неко наћи и овакав одговор: „Себе смо гледали, ето шта“.

И можда ће бити у праву. Јер и ја сам у том комаду налазио самог себе, зато и не могу да кажем какав је ово комад ни о чему је.

Милош Николић

Милош Николић, драмски писац, сатиричар, песник (Косово Поље, 1939), 1966. године дипломирао је драматургију на Академији за позориште, филм, радио и телевизију у Београду. Од пролећа 1968. до пензионисања 2000. године радио је као драматург и уредник у Играном програму Телевизије Београд. Важнија дела: *Каџабасис* (песме, 1971), *Луди Анџун* (песме, 1974), *Бувља књија* (песме, 1974), *Златоуст* и *грује приче* (приче за децу, 1981), *Комедије (Ушо ђаво у Панчевце, Свејислав и Милева, Аџенџај,*

Ковачи, 1992), *Паџка* (сатирично-хумористички текстови, 1998), *Коџва* (песме, 2001).

Написао је, између осталог, комедије *Уш'о ђаво у Панчевце, Свејислав и Милева, Ковачи, Аџенџај, Две леве и две десне ноје*. Комад *Свејислав и Милева* премијерно је у Српском народном позоришту изведен 1983. године, био је на репертоару двадесет година и одигран је 374 пута захваљујући, пре свега, редитељу Воји Солдатовићу и глумцима. *Ковачи* су, међутим, најигранија Николићева комедија. Премијерно је изведена на Камерној сцени СНП-а 1992, на репертоару је и Народног позоришта у Београду већ осамнаест сезона, а извођена је у Грчкој (пет позоришта), на Кипру, у Румунији (шест позоришта на румунском и једно на немачком језику), у Словачкој...

Комад *Осамнаест мачака и лимар Херман Брум* била је у најужем избору за награду Стеријиног позорја за домаћи драмски текст и објављена је у часопису „Сцена“ број 4, 2017. године.

Редитељска белешка

Драма која извире из стварних догађаја

Ликови у овом комаду се потпуно, или делимично, заснивају на стварним људима који су учествовали, или имају посредне везе, са догађајима из Другог светског рата око којих се плете ова драма (Херман Брум је заиста постојао и обесио је осамнаест људи у Панчеву, Герхард Кесел је „искомбинован“ од једног војног

сниматеља и једног војног фотографа Вермахта, једино је Ева Шулц измишљена личност – али је њен брат, који се помиње у комаду, заиста постојао).

Радња комада је директно, документаристички, повезана са стварним историјским догађајима (са вешањем српских цивила у Панчеву, 1941. и, после драматуршке интервенције, са НАТО бомбардовањем Србије 1999), али је сам догађај у Брумовом дворишту, наравно, пишчева конструкција. Са друге стране, постоји сачуван документарни снимак вешања у Панчеву (на којем се види стварни млади Херман Брум који веша људе) и тај снимак ће бити интегрални део представе.

Веома је битно обратити пажњу и на драматуршки промењен историјски контекст који би, у већој или мањој мери, могао имати утицаја на (већу или мању) релативизацију злочина и личне одговорности. Наиме, у време НАТО бомбардовања Немци поново убијају по Панчеву и то се сматра „исправним“ понашањем - историјски ветар је тако дунуо и Панчевци су поново проглашени „лошим момцима“.

Иван Церковић, редитељ

Белешка драматурга

Проширено „подручје деловања“

Одличан комад Милоша Николића. И веома инспиративан: сам комад је, у својој суштини, један камеран (и помало бизаран) театарски есеј о људској природи и сведен је на три лика и једно двориште - али нам је та основна ситуација несебично омогућила да позоришни простор, у којем ће ова представа деловати, буде много шири.

Драма је већ смештена у Немачку на крају двадесетог века, али је драматуршка интервенција много конкретније лоцира у времену: прича коју ћемо гледати одвија се 1999. године, у време НАТО бомбардовања Србије. Тиме наша прича проширује „подручје деловања“ и са терена

људске природе, односно личне савести и одговорности, „Мачке“ се премештају на један много универзалнији ниво: глобалнополитички, историјски па чак и антрополошки. Одавно је познато да, осим што „историју пишу победници“, тумачење историјски „исправног“ и „неисправног“ потпуно зависи од тренутне констелације геополитичких снага у свету - другим речима, у зависности с које стране тренутно дува историјски ветар, нешто што је некад било злочин може постати и социјално прихватљиво понашање.

То проширење „позоришног дворишта“ кроз увођење утицаја историјског миљеа на вредновање личне, па и колективне, одговорности (убацавањем псеудоисторијских вести о Елвису Прислију, којих нема у оригиналном комаду) ову причу осветљава са помало неочекиване стране и свакако је актуелизује - али и драматично заоштрава сукоб који ћемо гледати у дворишту Хермана Брума.

Божидар Кнежевић, драматург

И страшно и гнусно

Увођењем још једног, историјског, угла гледања на злочин, заправо смо проширили и тезу аутора комада о гнусности појединачних „сведока“ који снимају и фотографишу злочин, а не реагују на њега, на комплетно подручје визуелних медија који чине то исто и, посредно

(мада често и директно) чак и пропагирају одређену политику која те злочине оправдава па чак и потстиче на њих (неки народ је „крив“ због нечега и зато „заслужује“ да буде убијан). И страшно и гнусно.

(извод из експликације)

Белешка о драми

Морални обрачун

Тематски, Николићев комад следи традицију једне од најзначајнијих српских драма, *Небески одред* Александра Обреновића и Ђорђа Лебовића. Актери драме *Осамнаест* мачака су двојица бивших немачких војника, Херман Брум, лимар и Герхард Кесел, фотограф, који се срећу први пут након Другог светског рата и збивања у Панчеву која обојица желе да забораве.

Доброћудни старац Херман Брум, по професији лимар, позива фотографа Герхарда Кесела, човека сличних година да, као професионални сниматељ, својом камером забележи догађаје чији садржај не открива. Сниматељ, један од оних који данашњи свет чине горим но што јесте, иако је то прилично тешко, овај посао прихвата као професионалац, без сувишних питања и запиткивања, инсистирајући на високој посвећености свом позиву.

Проблем за сниматеља (заплет) настаје кад схвати да је ангажован и добро плаћен да забележи вешање мачака. За тај посао његов нови послодавац, лимар Херман, спремио је све што је потребно, вешала, конопце, чак и помоћницу, жену педесетих година, чији је задатак да доноси једну по једну мачку коју треба обесити.

Ову необичну драму чврсте структуре, јасно вођене приче, Николић усмерава ка питању личне кривице, пристајања или непристајања да се учествује у што је рђаво, и, коначно, ка одговорности главних јунака за учешће у злочину који се десио током Другог светског рата, када су, у мирном Панчеву, припадници СС трупа, на православном гробљу обесили осамнаест цивила. Суочавајући јунаке ове снажне драме са сенкама прошлости, писац бескомпромисно инсистира на питању саучесништва у злочину и личној одговорности актера, без обзира на то да ли јесу или нису имали могућност избора. Аутор чак више питања поставља сниматељу и ставу „само-сам-радио-свој-посао“, него егзекутору који, и то је можда најснажнији парадокс, јасније схвата властиту одговорност.

[...]

Тако настаје комад који је својеврсни морални обрачун двојице антијунака пред очима сестре сниматеља који је одбио да сними вешање осамнаест цивила у Панчеву те је зато са њима обешен.

Жељко Јовановић, „Сцена“

СРПСКО НАРОДНО ПОЗОРИШТЕ

НОВИ САД

Позоришни трг 1, 21101 Нови Сад
Телефон: 021/ 6621 411 (централа)

За издавача / ЗОРАН ЂЕРИЋ, управник
УЈ Драма / МИЛОВАН ФИЛИПОВИЋ, директор

Уредник / АЛЕКСАНДАР МИЛОСАВЉЕВИЋ
Фотографије / СРЂАН ДОРОШКИ
Обликовање / СОЊА ВИДАКОВИЋ САВИЋ
Графички уредник / ЂОРЂЕ ЛАБАТ
Прелом текста / ЉИЉАНА БИЛБИЈА

Штампа / САЈНОС д.о.о., Нови Сад
Тираж 500

160. сезона 2020/2021.

www.snp.org.rs

